
Prace kodyfikacyjne i projekt nowego kodeksu karnego Węgierskiej Republiki Ludowej : [recenzja artykułu S. Hałasza opublikowanego w "Acta Juridica", T. 3, 1961, nr 3-4]

Palestra 6/3-4(51-52), 152-155

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zadaniom w dziedzinie walki z przestępczością, polegającym na zapobieganiu przestępstwom. W większości prac omawiających ten temat pisze się tylko, że w systemie środków stosowanych w walce z przestępczością na czoło wysuwają się te, których celem jest jej zapobieganie. Praktycznie jednak zagadnienie to nie było dotychczas szerzej badane, mimo że zarówno organy państwowe, jak i organizacje społeczne oczekują od przedstawicieli kryminalistyki opracowań w tej materii. W szczególności chodzi o opracowanie urządzeń sygnalizacyjnych, specjalnych środków ochrony ważnych obiektów, o zapobieganie podrabianiu dokumentów, o organizację zewnętrznej służby strażniczej itd.

Specjaliści z zakresu kryminalistyki mogą, zdaniem autora, na podstawie materiałów spraw karnych nie tylko opracować techniczne metody zapobiegawcze, lecz także — przez wskazanie źródeł przestępczości — umożliwić skuteczną walkę z przestępstwami.

Sądy i organy śledcze bardzo często korzystają z ekspertyzy sądowej. Stąd też instytuty zajmujące się tymi sprawami powinny zwracać większą uwagę na rozwiązywanie zagadnień związanych z zapobieganiem przestępczości. Jeżeli nawet we wniosku o dokonanie ekspertyzy brak jest pytania w tej materii, ekspert powinien wyjść, zdaniem autora, poza granice żądań organu odwołującego się do ekspertyzy sądowej i wyjaśnić w swej opinii przyczyny i warunki, które umożliwiły dokonanie danego czynu przestępnego.

Autor podaje następnie kilka przykładów tych osiągnięć, jakie uzyskały zespoły badawcze instytutów kryminalistycznych w dziedzinie zapobiegania przestępczości. Na przykład Centralne Laboratorium Kryminalistyczne, uogólniając doświadczenie i praktykę wielu zakładów kryminalistycznych, wykazało, że jednym z istotnych warunków stwarzających podatny grunt do dokonywania grabieży mienia społecznego jest powszechnie stosowana nieprawidłowa praktyka sporządzania dokumentów, stwierdzających obrót wartości materialnych i środków pieniężnych w niewłaściwej, zbyt uproszczonej formie (np. skutek składania przez właściwe osoby nieczytelnych podpisów w formie jakichś znaków, nie pozwalających na odczytanie ich nazwiska). W rezultacie przestępcom udaje się bardzo łatwo podrabiać tego rodzaju dokumenty. Laboratorium to dokonało także bardzo pożytecznego uogólnienia praktyki wymiaru sprawiedliwości i doświadczeń kryminalistycznych w dziedzinie przestępczości związanej z ruchem pojazdów mechanicznych, przyczyniając się dzięki swym pracom do wprowadzenia szeregu nowych środków zmierzających do lepszego zapobiegania przestępstwom komunikacyjnym.

Z faktów tych autor w zakończeniu swych rozważań wysuwa generalny wniosek, że zadania, jakie stoją przed wszystkimi, coraz liczniejszymi w ZSRR instytucjami ekspertyzy sądowej, polegają przede wszystkim na podnoszeniu poziomu naukowego prowadzonych przez nie badań oraz na wszechstronnym rozwijaniu prac w dziedzinie zapobiegania przestępczości.

Prace kodyfikacyjne i projekt nowego kodeksu karnego Węgierskiej Republiki Ludowej

Zagadnienia te omawia S. Halasz w opracowaniu opublikowanym w Acta Juridica (T. III, nr 3—4 z 1961 r.), periodycznym wydawnictwie obcojęzycznym Węgierskiej Akademii Nauk.

Na wstępie autor zapoznaje czytelnika z historią prac kodyfikacyjnych. Na Węgrzech obowiązuje dotychczas część szczegółowa kodeksu karnego z 1878 r., wielokrotnie nowelizowana i uzupełniana postanowieniami wielu ustaw szczególnych (ok. 50 ustaw przed wyzwoleniem oraz 10 ustaw, 35 dekretów z mocą ustawy i przeszło 70 dekretów wydanych po wyzwoleniu kraju zawiera przepisy z zakresu tej części prawa karnego). Natomiast część ogólna tego kodeksu została gruntownie zmieniona i uchwalona została w r. 1950 przez Zgromadzenie Narodowe WRL w formie nowej ustawy (No II/1950).

W roku 1953 powołana została Komisja Kodyfikacyjna do opracowania nowego k.k. W 1956 r. przerwała ona jednak swe prace. W rok później prace kodyfikacyjne zostały ponownie podjęte. Rezultatem ich stał się projekt kodeksu karnego, opublikowany w lipcu 1960 r. i poddany publicznej dyskusji. Prace kodyfikacyjne oparte były na następujących założeniach:

- uwzględniając postępowe tradycje, ograniczono się do wprowadzenia do obowiązującego ustawodawstwa jedynie zmian koniecznych, a to w związku ze zmianą ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego;
- Komisja stanęła na stanowisku, że kodeks karny powinien obejmować swymi przepisami całość norm prawnokarnych, włącznie z tymi, które odnoszą się do małoletnich i wojskowych;
- powinno się unikać nadmiernej kazuistyki, charakteryzującej obowiązujące dotychczas ustawodawstwo;
- ustawa powinna być napisana językiem zwięzłym, jasnym i łatwym do zrozumienia;
- stosownie do zasad demokracji, charakteryzującej system rządzenia w państwie typu socjalistycznego, w pracach nad stworzeniem nowego kodeksu karnego (i to we wszystkich fazach tych prac kodyfikacyjnych) powinna współuczestniczyć jak największa liczba prawników;
- w procesie kodyfikowania prawa karnego należy dążyć do zapewnienia jak najdalej idącego zharmonizowania postulatów doktryny i praktyki.

W publicznej dyskusji nad przepisami projektu wzięła udział ogromna liczba osób. Charakter i intensywność tej dyskusji charakteryzuje najlepiej, zdaniem autora, fakt, że spośród 330 artykułów projektu tylko kilka nie wzbudziło zastrzeżeń.

Z kolei autor omawia pokrótce ważniejsze przepisy zawarte w projekcie. Część ogólna zawiera zasady ogólne i 8 rozdziałów.

Zasady ogólne określają zadanie ustawy (art. 1) oraz zawierają następującą definicję przestępstwa: „Przestępstwo jest to czyn społecznie niebezpieczny, zagrożony karą przez ustawę i popełniony umyślnie, a także nieumyślnie, jeżeli ustawa przewiduje karę za nieumyślne jego popełnienie”.

Spośród innych przepisów tej ogólnej części projektu na uwagę zasługuje art. 16. Określa on przestępstwo umyślne jako przestępstwo popełnione przez sprawcę, który przewidując społecznie niebezpieczne skutki swego czynu, pragnie je wywołać lub godzi się na nie. Zgodnie z art. 17 popełnia przestępstwo nieumyślne ten, kto przewiduje, że jego czyn może spowodować konsekwencje niebezpieczne dla społeczeństwa, lecz bezpodstawnie przypuszcza, że one nie nastąpią, albo kto nie przewidział tej możliwości z powodu braku należytej uwagi lub czujności, jakiej należało od niego oczekiwać.

Zgodnie z art. 105 projektu „wojskowy nie podlega karze za czyny popełnione w wykonaniu rozkazu swego zwierzchnika. Postanowienie to nie stosuje się wtedy, gdy wojskowy wykonał rozkaz pozostający w wyraźnej sprzeczności z przepisami prawa karnego”.

Projekt podnosi dolną granicę odpowiedzialności karnej z lat 12, przewidzianych przez obowiązujące dotychczas prawo, do lat 14.

Istotne zmiany w stosunku do obowiązującego prawa wnosi projekt w zakresie systemu kar. Art. 35 wymienia kary następujące: kara śmierci, pozbawienie wolności, kara pracy wychowawczo-poprawczej i kara pieniężna.

Karę śmierci uznaje projekt za środek obrony społecznej, który jeszcze, niestety, jest nieodzowny. Ponieważ jednak utrzymanie tej kary uwarunkowane jest wyłącznie okolicznościami aktualnie istniejącymi, przeto projekt przewiduje jej stosowanie wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych i tylko alternatywnie. Stąd też art. 64 zd. 2 projektu nakazuje sędziemu „zastosować karę śmierci wyłącznie wtedy, gdy cel ukarania nie będzie mógł być osiągnięty za pomocą innej kary”. Karę śmierci przewiduje projekt wyłącznie w wypadkach uzasadnionych szczególnie ważną wagą przedmiotu ochrony prawnej. Za taki przedmiot uznaje się państwo (porządek społeczny, polityczny i ekonomiczny), życie, własność społeczną i dyscyplinę oraz zdolność bojową sił zbrojnych.

Projekt nie przewiduje kary dożywotniego więzienia, wychodząc z założenia, iż nie da się ona pogodzić z wychowawczą rolą kary. Najdłuższy okres pozbawienia wolności w razie skazania za jedno przestępstwo wynosi 15 lat, a w razie kumulacji kar — 20 lat.

Projekt wprowadza karę pracy wychowania poprawczego w szerokim zakresie. Skazany obowiązany jest wówczas do pracy wyznaczonej mu przez sąd za zmniejszoną odpłatnością, jednakże bez jakichkolwiek ograniczeń jego swobody osobistej. Projekt uznaje pracę za bardzo ważny środek wychowawczy i przywiązuje szczególną wagę do pracy wykonywanej zespołowo. Uregulowanie powyższe opiera się na założeniu, że w socjalistycznym prawie karnym należy się uciekać do kary pozbawienia wolności tylko w wypadkach ciężkich, w pozostałych zaś stosować kary, które nie ograniczają wolności osobistej skazanego, nie odrywają go od kręgu rodziny itd.

Projekt wprowadza także zmiany w zakresie możliwości zawieszenia wykonania kary: obowiązujące dotychczas ustawodawstwo przewiduje ją tylko w wypadku skazania na karę do 1 roku więzienia, projekt zaś podwyższył tę granicę do 2 lat.

Część szczegółowa projektu składa się z 8 rozdziałów o tytułacji: 1) przestępstwa przeciwko państwu, 2) przestępstwo przeciwko pokojowi i ludzkości, 3) przestępstwa przeciwko administracji i władzy publicznej, 4) przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu, 5) przestępstwa przeciwko gospodarce ludowej, 6) przestępstwa przeciwko osobom, 7) przestępstwa przeciwko rodzinie, młodzieży i obyczajom, 8) przestępstwa przeciwko własności społecznej i dobrom indywidualnym. Rozdział 9 zawiera przestępstwa wojskowe.

Autor omawia następnie szereg przepisów tej części, zwłaszcza niektóre przestępstwa przeciwko wolności narodów (np. art. 128: „Obywatel węgierski, który z własnej woli zaciąga się do zgrupowania zbrojnego zorganizowanego w celu uciskania narodu, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat), ludobójstwo oraz przestępstwa popełnione w czasie wojny. Autor podkreśla, że projekt wprowadził nowe uregulowanie „przestępstw przeciwko młodzieży” i

znacznie rozszerzył zakres jej ochrony prawnokarnej. Wśród tych przepisów na uwagę zasługuje art. 262 ust. 2 proj., który stanowi że „osoba dorosła, która usiłuje namówić małoletniego do popełnienia przestępstwa albo do uprawiania nierzędu, podlega karze do 3 lat”.

Autor wskazuje następnie na podstawową tendencję projektu zmierzającą do zastosowania indywidualnych kryteriów przy rozpatrywaniu spraw i wymiarze kary. W związku z tym projekt wprowadza koncepcję „aktywnego żalu (skruchy)” przy popełnieniu przestępstw przeciwko mieniu, zgodnie z którą sąd może bez żadnych ograniczeń zmniejszyć wymiar kary lub w ogóle nie karać osoby, jeżeli naprawiła ona szkodę wyrządzoną swym czynem przestępnym, zanim został on wykryty.

Projekt w zasadzie dopuszcza zmniejszenie wymiaru kary w stosunku do tych, którzy dopuścili się czynu przestępnego o niewielkiej szkodliwości społecznej lub tylko jeden raz zboczyli z drogi swych obowiązków, przewidując jednocześnie zastrzeżenie kar w stosunku do uporczywych przestępców.

Projekt daje również nową definicję recydywistów i poważnych recydywistów oraz wprowadza koncepcję specjalnej recydywy w związku z popełnieniem czynów świadczących o pasożytniczym trybie życia oskarżonego. Art. 271 ust. 2 proj. stanowi w związku z tym: „Jest recydywistą, kto z powodu niebezpiecznego wścigostwa, organizowania zakazanych gier hazardowych, zawodowej prostytucji, zmuszania innej osoby do zawodowej prostytucji, pomagania w wykonywaniu zawodowej prostytucji, rajfurstwa lub stręczycielstwa był ukarany pozbawieniem wolności i po odbyciu tej kary popełnił nowe przestępstwo przed upływem 5 lat”. Recydywę przyjmuje się w takim wypadku niezależnie od tego, za jakie przestępstwo oskarżony był skazany poprzednim razem.

Ochrona praw autorskich przy przekładzie dzieł literackich

stanowi przedmiot rozważań Karela Knappa, opublikowanych w nrze 10 organu Słowackiej Akademii Nauk „Pravny Obzor”.

Zagażenia prawne wynikające w związku z przekładem dzieła literackiego należą do najtrudniejszych i najbardziej dyskusyjnych kwestii z zakresu prawa autorskiego. Złożoność tej problematyki prawnej prowadzi często do tego, że między uczestnikami danego stosunku powstają liczne spory, które w wielu wypadkach muszą być rozstrzygane w drodze sądowej. Chodzi tu przede wszystkim o takie kwestie, jak prawo do przekładu, tj. prawo do przełożenia dzieła lub udzielenia zezwolenia na jego przekład, stosunki prawne między autorem przekładu a autorem oryginału dzieła itd.

Prawo do przekładu jest wyłącznym prawem autora danego dzieła, stanowiącym istotny element jego prawa autorskiego. Zasada ta, której daje wyraz obowiązujące w CSRS prawo autorskie, jest dzisiaj powszechnie uznana we wszystkich nieomal państwach współczesnych. Przełożenie bowiem dzieła z obcego języka jest w swej istocie jednym ze sposobów jego wykorzystania.

Od prawa do przełożenia dzieła lub udzielenia nań zezwolenia (prawo do przekładu) trzeba jednak odróżnić prawo do dokonanego przekładu, który przysługuje tłumaczowi. Przekład dzieła jest stosownie do art. 2 Konstytucji barneńskiej dotyczącej ochrony własności literackiej i artystycznej, samodzielnym przedmio-